

Панацея ли е дигиталната грамотност

Росен К. Стоянов

Is Digital Literacy a Panacea?

Rossen K. Stoyanov

Abstract:

Literacy is a metaphor for education. Having publicity as one of its main characteristics, the Internet is the provider of the modern vital and existentially only possible public space. The place of what is presented in the digital environment is justified very often and primarily with its informational value at the expense of its educational, explanatory one. Sometimes even at the expense of its value at all. The 21st century Internet user is faced with the dilemma of using virtual content effectively or safely.

Digital education and digital literacy are democratically determined concepts – they are only possible in a democratic community. Digital itself has the potential and is a democratizing factor. Today, being alienated does not mean being an outsider to society, but to the virtual, the new digital. Everyone is and can be media, therefore a teacher and a mentor. This idea of, let's call it, the process of democratization and emancipation of ideas, of such a conservative social task as the educational process should be, inevitably leads to a change in preferences, choices, but also efficiency, and it goes both ways.

Keywords:

Digital Literacy, Internet, Digital Education, Internet Sociology.

For contacts: Prof. Rossen K. Stoyanov, Ph.D., New Bulgarian University,
rossenstoyanov@nbu.bg

ВЪВЕДЕНИЕ

Притежавайки публичността, като една от основните си характеристики, Интернет се явява доставчик на съвременното жизнено необходимо екзистенциално пространство. Глобалната, електронна, интерактивна мрежа се превърна в сякаш единствено възможното публично пространство.

Мястото на представяното в дигиталната среда се оправдава много често и основно с информационната му стойност за сметка на образователната, на обяснителната му стойност. Понякога дори за сметка на стойността му въобще.

Достигнатите нива на насищане с усещане за лично благоденствие, само поради получаването и фантазираното притежание на информация, установява и усещането за идентификация на обществения с дигиталния дневен ред. Тази унификация е особено притеснителна, особено в контекста на налагащото се и неизменно и всекидневно доказващо се твърдение – което не е отразено, не е представено във виртуалната „действителност“, не съществува в житейската действителност, в реалността. Интернет вече отдавна не се изживява като моделиращ културата ни достатъчно атрактивен създател, а се превръща и в неин деен оценител.

ИЗЛОЖЕНИЕ

С развитието на новите средства за комуникация, медии и комуникационни пространства, дебатирането за реалното и виртуалното живеене е все по-

належащ. В реалния живот няма клавиш F2, който се явява кратката команда за започване на нова игра (new game) – новото начало не е осигурено по презумпция, не е част от задължението на средата да изпълнява команда за подновяване, за „съживяване“. Не съществува и клавишът F1 (опцията Help). Виртуалността не предполага директното ѝ приложение, директната употреба на модели за подражание във всекидневието. И това твърдение бихме могли да определим като несъстоятелно от теоретична гледна точка именно поради обективната си яснота, ако основанието му не се коренеше във визиране най-вече на подрастващите. И това трябва да е освен тема за еднопосочни и многосмислени научни творения, но и основно задача на дигиталното образование и дигиталното ограмотяване.

Потребителят на Интернет от 21ви век е изправен пред дилемата ефективно или безопасно да използва виртуалното съдържание като картини, звуци, текстове, символи и всякакъв друг вид реални, мислени или перспективни аудиовизуални и комуникационни въздействия и тенденции. И ако ефективността бихме могли да измерим по някакъв оптимално обективен начин, то безопасността винаги е била проблематична зона, както на държавно, институционално ниво, така и на ниво личностно усещане за заплахата и личностно интерпретиране на опасността. Индивидуалното лимитиране и определяне на зони и нива на застрашеност често се ограничава само до физическата цялост на субекта. И това твърдение, тази констатация, е особено валидна когато става въпрос за събития и факти от сферата на една толкова непозната и неизследвана област или среда, каквато се явява и за практики и за изследователи Интернет – като комуникационна, информационна, медийна, хибридна среда изобщо.

Определено интересно и приемливо звучи твърдението, че особено популярните напоследък инфлуенсъри например въздействат, влияят и определят вкусове, моди, потребности, но и объркват и отчуждават. Тук поставям отново въпросът за интелектуалната сигурност и безопасност. Става дума разбира се за превръщането на явно нереални и унифицирани „обективности“ в нов морален концепт, в модерни принципи и „ценностна“ система.

Нека си позволим да зададем няколко, особено силно обвързани с дигиталната среда и „реалното“ ни битуване в нея, въпроса. В какво сме възпитани да вярваме? Кое е ценното за нас? Пред какво и кого се прекланяме? Кои са нашите съвременни авторитети?

В древните вярвания сме си създавали и безусловно сме почитали идолите. В религиите, божествата са онези задължаващи ни авторитети. В приказките, митовете и легендите това място се заема от едни по-„демократични“ персонажи – рицарите, смелите, героите. За поставените, възпитаваните в и от виртуалната комуникационна среда поколения, налагането на несъществуващи, имиджови, нереални персони и персонажи като единствените примери за подражание и успешност, представлява всъщност детерминираната победа на модела на модерната дигитализирана известност, публичност и популярност. Това установяване се осъществява със силата на новите глобални стойности и ценности, както и с тенденциозността на непрестанната борба за последователи, абонати, харесвания, споделяния, тиражност, рейтинги и продажбата на успешни търговски интернет имиджи.

И ако в началото на убеждаващата комуникация обществеността е трябвало да бъде измамена, в годините на индустриализацията да бъде манипулирана, а в постиндустриалната епоха – просто да бъде информирана, то в ерата на високите технологии и глобалните мрежи на „някако“ особено много му се иска убеждаващата, въздействащата комуникация да бъде мислена, правена и оправдавана с цели като постигане на разбиране, консенсус и доброжелателност.

В този смисъл сме по-склонни да приемем твърдението, че дигиталното образование и дигиталната грамотност са демократично обусловени понятия – те са възможни само в една демократична общност. Самото дигитално притежава потенциала и представлява демократизиращ фактор.

От дигиталната грамотност печелят тези, които я притежават. Ала логично е да си дадем и отговор на въпроса – кой печели от дигиталната неграмотност. Защото когато ние не „споделяме“ себе си, то някой друг непременно ще споделя вместо нас. Когато реши да го стори и както го иска. Поради този факт, винаги е по-добре да споделяме себе си, най-малкото за да се покажем максимално разбираеми и приемливи, дори и поради субективната ни тенденциозност.

През 1996 г. в Катар създадоха Al Jazeera по време на конфликт – за да медиират конфликта, но най-вече, за да медиират себе си. А дали е необходим нов голям конфликт в Китай например, че да се създаде по подобна причина дигитална комуникационна платформа, за да опознаем китайците? О, почакайте – TikTok...

Според културолозите съществуват два типа култура – доминиращ и подчинен. Първият е официалната, създадена от културните институти, в рамките на официално възприетия начин на живот, култура. И несъмнено, след превръщането на медиите в официален институт, в институция, следва логичният извод, че и масовата култура принадлежи към доминиращата култура.

От своя страна подчиненият тип култура, е онази другата, създаваната от едни или други общности. Тя беше по-малка, тя беше локална и съществуваше преди всичко на границата на непосредственото общуване. Тя бе култура на многоликия, множествен, според някои групов начин на живот. Но това е и културата на интернет обществата. А тя е огромна, тя е глобална. Така ръкавицата е хвърлена – именно бързото развитие на дигиталността определя и промяната в същността и начина на разсъждаване по отношение на доминация и подчиненост, на елитарност и субкултурност.

Днес, да си алиениран, не означава да си аутсайдер спрямо обществото, а спрямо виртуалното, новото дигитално. Съвременността ни задължава все повече да отчитаме една друга тенденция на отказ от участие, като я определяме за девиантност, едно модерно отклонение от нормата, съчетание или конкретика на нежелание, невъзможност или неумение да се потребяват новите възможности на дигиталността.

А ето и една друга перспектива – възможна ли е информационна етика въобще, която, ако би била факт, ще се превърне в неизменна подкрепа на задължаващото, обучаващото или възпитаващото свойство на Интернет?

Следствие тоталното виртуализиране и визуализирането на живота ни въобще, сме изправени пред реалната опасност да се маркира и единствено едно своеобразно визуално разбиране на обкръжаващата ни среда.

Умения, знания и дарба – как аз пиша на ръка и как изготвям документ на компютър например, са две коренно различни образователни действителности. Днес – за жалост или не, именно форматирането, а не краснописа е съвременното доказателство за грамотност.

От една страна дигиталното образование предполага достъпност на учебния материал – носителят винаги е „видим“ – писан текст, илюстрация, схема, таблица, снимка, презентация, аудио, видео материал и т.н. В този смисъл, ако си представим само за момент, че изчезне или не можем да ползваме нашата база данни, поради ситуация на някакъв информационен или технологичен, или технически катаклизъм например, дали връщането към изконното, към мисленото, имагинерното, интелектуалното възприемане, разбиране и запомняне няма да е особено любопитен и позитивен процес?

За мнозина образователният процес е бил, е и ще остане по-добър, ако си позволим да се върнем към диалогизирането и работата с въображението, с представите, за сметка на умишлената злоупотреба със технологичните достижения, насочени към единствено аудиовизуално представяне и възприемане, към опосредстване и фактическото „виртуално“ запомняне.

От друга страна, индивидуализирането на образованието, което може и се осъществява чрез Интернет, осъществява и директен досег с индивидуалното съзнание и психика, като работи на личностно ниво. В този смисъл, ако предишното – масовото, аналоговото образование, е унифицирало, то бъдещото – дигиталното образование, ще е частното, индивидуалното, личното образование.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

И да преповторим – всеки е и може да бъде медиа, следователно и преподавател, и учител, и ментор. Тази представа за, нека го наречем, процеса на демократизиране и разкрепостяване на представите на една толкова консервативна социална задача, каквато би следвало да е образователния процес, неминуемо води след себе си и промяна в предпочитанията, в избора, но и в ефективността, и то двупосочно.

Така се изправяме пред опасността, или възможността, безвъзвратно да загубим онази романтична представа за аналоговата образователна система – за отношенията ученик – учител, за връзката училище – семейство, за принадлежността към общност и общество...

Защото, в крайна сметка, знанието трябва да е разбираемо, познанието трябва да е достъпно, а науката и технологиите да са само наше „продължение“ или допълнение, и да бъдат в услуга на всеки и на всички.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Божинова, Румяна, Ергюл Таир (2011). Обективни и субективни измерения на медийната реалност, БГ книга.
2. Дуеи, Милад (2011). Големият дигитален обрат, НБУ.
3. Кардон, Доминик (2012). Интернет демокрацията, НБУ.
4. Проданов, Христо (2010). Дигиталната политика, Фабер.
5. Солъв, Даниъл (2010). Дигиталната личност, Планета 3.